

Notă despre un sociolog uitat: Cicerone Protopopescu

H.H. Stahl

Merită uneori să fie reconsiderați unii autori căzuți în uitare, deși, la vremea lor au avut idei destul de înaintate cărora, poate că tocmai de aceea, contemporanii nu le-au dat atenție.

Se pare că acesta este cazul lui Cicerone Protopopescu, doctor al Universității din Gand, unul din cei dinți care, cerind introducerea disciplinei sociologiei în învățământul nostru universitar, propune o schemă tematică deloc lipsită de interes.

Într-un prim studiu, din 1895, intitulat *Sociologia și dreptul*, publicat în revista „Lumea nouă, literară și științifică” (și în extras de 16 pagini) Protopopescu pledează pentru introducerea la Facultatea de drept a disciplinei sociologice, considerată ca sinteză a „tuturor științelor despre fenomenele sociale, juridice, economice, politice etc.”. Cunoașterea „legilor generale ale formării structurii și evoluției societăților”, o socotește strict necesară juristilor, dat fiind că „în lipsa sociologiei, juristii nu pot contribui la transformarea socială”, „neavând un ideal de revoluțiune integrală”.

Ideea sociologiei ca sinteză a științelor sociale particulare, este argumentată astfel: există științe generale și științe particulare; sociologia ar fi astfel un „trunchi” din care disciplinele particulare s-ar desprinde, ca „ramuri”. Sociologia fiind deci matca generală a dreptului civil, penal, constituțional și al economiei politice, „fără cunoașterea legilor sociologice, specialiștii nu vor putea fi decât particulariști mărginiți”.

Protopopescu invocă desigur, în sprijin, faptul existenței de cursuri de sociologie și la alte facultăți: cel al lui Durkheim, la Bordeaux, al lui Alexis Bertrand, la Lyon, cele din Italia, Belgia, Elveția și Germania.

În 1907, amplificându-și teza, publică, într-o broșură de 16 pagini, o a doua ediție a studiului său, sub titlul *Universitatea modernă: Studiu critic asupra introducerii sociologiei în programul Facultăților de Drept și Litere*.

E din nou subliniată importanța „învățământului social”, al științelor economico-sociale, științe ce au de obiect „cunoașterea fenomenelor sociale, a legilor generale ale formării structurii și evoluției societăților”, a „structurii corpului social și a funcționării lui”.

Deosebit de interesantă e încercarea lui de a stabili o schemă a „ramurilor” sociologiei, distribuindu-le pe „specialități”, înfățișate într-o schemă grafică, intitulată *Tablou al diviziunilor sociologiei*. Distinge astfel:

I. Știința fenomenelor sociale generale, studiate în ansamblul lor, care ar fi deci „sociologia”.

II. Studiul sociologic al diferitelor grupe sau categorii de ființe omenești, cărora le-ar corespunde „aplicațiuni sociologice” (sau „diviziuni”), în felul următor:

1. Rase și popoare (etnografie, etnologie, demografie);
2. Rase și popoare primitive (preistorie, evoluția raselor);
3. Grupe și diverse categorii (sexe, etăți, profesii);
4. Căsătoria și diferitele ei forme (promiscuitatea sexelor, poligamia, poliandria, monogamia, patriarhatul etc.)

La Facultatea de Drept, ar urma să fie introduse următoarele cursuri: 1. Sociologia juridică; criminală. 2. Sociologia morală. 3. Sociologia intelectuală. 4. Sociologia economică. 5. Sociologia politică.

Evident, e vorba de o schiță sumară, reprezentând totuși un document util pentru cunoașterea opiniei noastre publice în materie de științe sociale și politice de acum peste 70 de ani.

„Viitorul social”, an VII, nr. 2, p. 326–327, București, 1978

În aprecierea valorii lui Protopopescu Cicerone, ca sociolog, e de ținut seamă și de faptul că este și autorul unei „Anchete agrare”, privind „situațiunea economică și politică a țărânului român”, în epoca lui 1907, care cuprinde o inteligentă analiză a „intolerabilei stări în care se găsește țărâna”, o manifestare de profundă „indignare față de nepăsarea cu care e tratată starea țărânelor și un violent protest împotriva „oligarhiei de proprietari funciari”, exploatatori ai unei „plebe de mici proprietari, a căror proprietate nu e mică, ci minuscule, plebe ce are tendința din zi în zi a se apropia fatalmente de situația lucrătorilor agricoli”, astfel că se întrevide că „vom avea curînd un proletariat agricol”, din pricina „insuficienței porțiunii de pămînt dat prin legile din 1864 sau 1889 și a impozitelor care lovesc pe nedrept pe țărani”, precum și a o „multime de cauze care provin din relații economice nedrepte dintre proprietari și țărani, precum și dijma relevată asupra muncii”.

În sprijinul tezelor sale, Protopopescu procedează la o amănunțită analiză socială a situației țărânilor în 1907, care ar merita să fie reanalizată cu atenție de către cei care cercetează situația mai veche a relațiilor dintre clasele noastre sociale.